

la vreeslike
aan, zoo men
in dit
ikbaar heeft,
deren, geheel
oostte schan-

ad het bang
notisme ten
cht te doen
laten, allens
looze ellende,
met de open-
diepte.

hebben hier
in er daarom
regelen tegen
verzuimen te
niet regelen de
men, om de
it te stuiten;
sporen, wat
in gevonden,
nihilige wijze

gansch onge-
met dit hyp-
doen, over
tot zels de
ling aan zich

geleerden in
hypnotisme
om kinderen
te leren, en
het snoepen,
naken,
maker, houd
experimenten
niet op hun
hun domein,
et, zou deze
ghheid er al
het medelij-
dische facul-
door God ons

te gelijk, dat
aan van een
age iets met

te, dat is het
redachte, die
cht over zijn
gevolg heeft,
i hem dringt
zijn, dat ze
leven wordt,
woeding van
meest af toe
grippen door
hisatie, maar
altou weert
eprent.

de roekeloos
eerde school
de het kerk-
het hoogste
akkelijk het is
n het oog te

ant blijkt het
telijk het is,
ij de predi-
dere begrip-
a en scherp-
in denzelf-
den.

uidelijk, wat
om haar in-
al dieper in
ook buiten
ons innerlijk
i.

is een veld
is de spade

ludeerd, dat
wezenlijken
althans voor
er een leer-
zelfstandig
i verborgen
profijt uit te
den wordt,
veren, waar-
bedreigt.

Bazin een
geplaatst die
ons de
ge bespre-
atie, mits ze
id van oor-
chiedt, met-
oet opgaan.
te aankondi-
e de beden-
pert, nader

at één enkel
eigenlijke
terstand be-

as o. a. met
ormeete ge-
stituut der
eeds moest
lijders, die
te behielden
van dit in-

avinck vol-
ant, dat hij
vervoegen,
dat ladaad wel
vriest bindt
organischen
erling in en

deren aard.
in Separatie
het recht

betwist werd, om dwingende macht op de leden uit te oefenen.

Niet natuurlijk, alsof hij die dwingende macht wel op de leden zou willen oefenen; maar omdat z. i. geheel deze tegenstelling verkeerd gekozen is, in zoverre er bij een kerk nooit van dwingende macht sprake kan of mag zijn.

De kerk, zegt hij, vermaant, straft, bant in naam van haar Koning, maar dwingt nooit met uitwendigen dwang.

Hierin nu schuilt een misverstand. Immers in Separatie en Dolantie wordt het Gereformeerde kerkbegrip enerzijds tegenover het Roomsche en anderzijds tegenover het Separatistisch gesteld.

Nu werd aangehouden, dat de Roomsche kerk wel terdege beweert dwingende macht te mogen uitoefenen, hetzij door eigen rechtspraak hetzij door de hand der Overheid.

En in die tegenstelling nu werd van het Gereformeerde kerkrecht gezegd, dat een Gereformeerde kerk geen dwingende macht pretendeert noch mag uitoefenen.

Dit geschiedt dus van geen betoekenis.

In zoverre daarentegen Prof. Bavinck bedoelt, dat ook een Gereformeerde kerk tot vermaant, straft en bant, blijkt uit Separatie en Dolantie, dat ook wij het vermaant, als eisch stelden; maar is het ons ook nu nog niet duidelijk, hoe ge iemand, die uw Avondmaal niet slechts niet be-geert, maar zelfs niet erkent, ooit straft door te zeggen dat hij er niet komen mag; en verstaan we nog minder, hoe ge iemand bannen zult, die niet in uw land wil zijn.

Want wel geven we in burgerlijke rechte toe, dat zulk een banvonniss iemand dan althans verhindert er later in te komen; maar ook dit baat u op kerkelijk terrein niet.

Zoodra toch de gebannene zijn harte-lijke begeerte te kennen gaf, om bij u te komen, zou juist de grond onder uw banvonniss zo ipso wegvalen.

KUYPER.

Uit de Pers.

Ditmaal vestigen we de aandacht op een schets van ons kerkelijk leven sinds 1816, voorkomende in de *Soubaya-courant* van 25 November.

We lezen daar:

Op staatkundig en religieus gebied openbaarde zich een merkwaardige strooming des geestes. Door onze eerste constitutie van 1798 werd de Ned. Herv. Kerk van den Staat gescheiden en de kerkelijke goederen werden nationaal eigendom.

Willent I nam in 1816 de Hervormde Kerk onder zijn opperbesteru en liet uit 's Lands kas predikants-tractementen uitbetalen, als rente der pastorale goede ren, welke in 1798 waren geëerd.

Tevens vaardigde de Synode onder 's Konings goed-keuring een reglement uit, waarbij ieder aanstaande predikant moest verklaren, dat hij haar toppunt overeen-komstig den Bijbel in de formulieren van eenigheid der Dotsche vaders verrat, aannam.

Velen van dien oit op: voor schreier, anderen omdat die leer met den Bijbel overeenkomt.

Daardoor werd de leer opengezet voor de Leer vrijheid, welke onder ooglinding der Synode hoe langer, zoo handloover werd, totdat zij haar toppunt bereikte door de opkomst der moderne theologie.

Deze voorstrijdende beweging werd vooral sedert 1848 toegelicht en gesteund door de bourgeoisie satiafane der steden, welke door de revolutie als kiezers invloed kunnende uitoefenen op het bestuur en ware van de domokratie der vore eeuw, nog altijd teerde op rationalistische denkbeelden der Voltairian-sche periode.

Maar nu die „bourgeoisie“ het hecht in handen had, wilde zij ook heerschen en vergde op onderwijsgedeb een neutraliteit, welke op den duur onmogelijk geble ken is. Het meerendeel der landelijke bevolking en het volk achter de kiezers in de steden, begeerden die neutraliteit niet; zij richtten eigen scholen op, waar onderwijs gegeven werd in den geest der vaders en weigerden bevestiging te maken van voederig in-gedichte schoolgevoelen, door den staat in hun midden gesticht, die zij als belastingsschuldigen mede mochten betalen.

Zij beveerden in hun eenvoud, dat in zake onderwijs en opvoeding de kinderen aan de ouders, niet aan den staat toebehoorden.

In hun verzet werden zij gesteund en geleid door den edelen Groen van Groenou, aldooz de „la classe moyenne“ zoals Cohen Stuart hem noemt en van wiens geestdrinking de geleerde De Bosch Kemper in zijne „Geschiedenis van Nederland na 1810“ getuigt: „dat deze zeker de meest sterk uitgedrukte richting des volks was en de voornaamste grief tegen de richting door Thorbecke gebaat: dat deze strooming tegen Nederlandsche beginselen.“

Niet beter kon het kenmerkend onderscheid tusschen Groen en Thorbecke, die beide banierdragers in ons land van de hooftstroomingen der eere eeuw op het gebied des geestes, aangeduid worden.

Steeds hebben de vrije Nederlandsche beginselen zich heilig aangekand tegen allen gewetensdwang. Dit is zoo waar, dat zelfs liberalen het draven hun-ner partij noede werden en dat de minister Pijnacker Hordijk, die „voort Houze“ als liberal was, gedu rende zijn kortstondig ministerie in 1881 een lans brak voor de onderdructe „anti-revolutionairen.“

Na den dood van Groen in 1876 werd de leiding van zijne partij overgenomen door Dr. Kuyper, Mr. Keuchenius en Jhr. Mr. De Savornin Lohman. Ders laatste, die reeds op jeugdigen leeftijd Raads-heer was in het Hoog Gerechtshof van 's Brabant in 1880, als praesent van de commissie der rappor-teurs voor het nieuwe strafwetboek van Modderman, zijne medewerking beloofde zag met het avins nobi-litat,“ stelde zich voornamelijk tot taak, om het goed recht zijner partij op staatsrechtelijke gebied te bewijzen.

En verder:

Ook op kerkelijk gebied werkte hij mede om de Nederl. Herv. kerk op haarouden grondslag terug te brengen en haar los te maken van eene Synode, die zoo verdraagszaam geworden is, dat zij de meest heterogene personen tot dev evangelien dienst toelaat.

De belangrijkheden van dezen strijd kan niet te hoog geschat worden, hij doet reeds van 1834 toen Hen-rik de Kock, predikant te Ulrum, doordrongen was de overtuiging, dat de rationalistische geest van de Nederl. Herv. kerk op afval van het traditioneel Christendom moest uitloopen, de Afgescheiden kerk stichtte.

Die strijd van de solide, behoudende kern onzer natie heeft dus bijna 60 jaar geduurd en kan ver-geliken worden met dien onzer Transvaalsche broeders, die door hun president den ex-modernen domine De Wet voor bekrompen geestdrijvers en lafzaden werden uitgemaakt, maar onder aanvoering hunner geestverwanten Joubert en Kruger eens on-vergetelijke zege op de Engelschen bevochten.

Het is verblijdend, dat ook in Indie belang-stelling ontwaakt voor het kerkelijk leven in het moederland.

Moge eerlang warme belangstelling in het Indische kerkelijk leven ten ontent, ook de kerk van Indie vrij maken.

KUYPER.

Officiële berichten uit de Ned. Geref. kerken.

Door vergissing kwam in het bericht der Class. Extr. der Ned. Geref. kerken uit Brabant en Limburg een onjuistheid in.

Niet „den Zondag“ heeft Dr. Smith de kerken der Classes te dienen; maar éénmaal in elke maand elke kerk. Verscheiden Zon-dagen zijn dus alsnog onbezet, dewijl twee kerken één vergaderplaats hebben en een kerk niet vacant is.

Op deze vrije Zondagen staat het ZWew. vrij om kerken buiten de Classes te helpen met Bediening des Woords en der Sacramenten.

J. H. FERINGA, Class. Corr.

De raad der Ned. Geref. Kerk van Fijnaart en Heijningen verzoekt den zusterkerken uit Noord-Brabant en Limburg, punten voor het agendum der D. V., 10 Februari 1891 te Moer-dijk te houden Classis, vóór 20 Januari te wil-len inzenden aan den ondergeteekende.

C. A. VAN DER LEE, Fijnaart, 6 Jan. 1891.

Het was den 7den Dec. II. voor de Ned. Geref. kerk van Leiden een dag van groote blijdschap. De beroepen herder en leeraar van Heinoord, de Weleer, heer Dr. R. J. W. Rudolph, gedrongen door de onoverstannelijke leiding des Heeren, had vrijheid ge-vonden om gehoor te geven aan de roeping der kerk van Leiden, nadat zoo menigmaal ver-geefsche pogingen waren aangewend, om een eigen bedienaar des Goddelijken Woords te bezitten. ZWew. werd tot zijn dienstwerk inge-leid door den consulens, den Weleer, heer Dr. Vlug, naar aanleiding van 1 Cor. 3-6, 7, 8, waarin ZWew. deed uitkomen de beteeke-nis van den dienaar des Woords in het plan-ten en natmaken, als het verordende middel in 's Heeren hand onder de leiding des Heil-igen Geestes om zijne kerk te bouwen. Het is God, de Heere, die den wasdom geeft. ZWew. vermaande de gemeente tot het waardeeren van den dienstknecht des Heeren en hem bo-venal te dragen op de vleugelen des gebeda. Na beantwoording der vragen, vervat in het formulier der bevestiging, dat met een plecht-ig „Ja ik, van ganser harte“ werd beant-woord door den nieuwen leeraar, werd de ge-meente verzocht te zingen: „Dat 's Heeren zegen op u daal!“ waarmede de gansche schare van harte instemde.

Des avonds verbond de nieuwe leeraar zich aan de kerk van Leiden, naar aanleiding van 's Heeren Woord, vervat in Gen. 1-11. In zijne inleiding wies spreker er op, hoe twee-erlei is op te merken in de arke Noach, drif-vende op de wateren van den vloedloed. Eens-deels Gods gerechtigheid in de wateren des gerichts, waardoor de zondige wereld als 't ware werd schoongewassen. Anderdeels zijne genade in de arke, drifvende op de wateren des gerichts, als toonbeeld van Gods genade. Tweeterlei is ook op te merken in ons verga-deren in dit kerkgebouw, terwijl wij toch moe-ten samenkomen in de gebouwen, die aan de Geref. kerk behooren. Eensdeels Gods gerechtig-heid, daar Hij wel een verzoenend God voor zijn volk, maar toch wraakdoende over hunne daad (Ps. 9: 8), ons die gebouwen ontnam, wegens onze ontrouw, opdat wij voor Hem ver-toommoedigen zouden. Anderdeels zijne ondoor-grondelijke barmhertigheid, dat Hij ondanks onze ontrouw, hier ons een eene veilige arke schenkt, waar wij ongestoord mogen samen-komen, terwijl onze vaders met levensgevaar moesten vergaderen. Tweeterlei is ook op te merken in de aanvaarding van het ambt door spreker. Eensdeels de gerechtigheid des Heeren, daar in deze stad een zoo jong prediker zijn ambt aanvaardt, nadat 10 roepingen te vergeefs zijn uitgebracht. In deze stad, waar de academie is, die plantinge Gods, die eens hare wortelen nitschoot, hare ranken uitzond over het gansche land, die nu met al de macht harer wetenschap zich gekoerd heeft tegen de belijders der kerk. In deze stad, waar minstens 10 ervaren, geleerde, getrouwe herders en leeraars noodig waren om de kerk wederom te vergaderen en aan haren herbouw te arbei-den. Terwijl de tijden zoo donker zijn, de belijders des Heeren nog gedeeld leven, ket-terij en ongeloof, driester dan ooit zich open-baren, aanvaardt in deze stad een jeugdig, niet genoeg ervaren prediker zijn moeielijk en ge-wichtig ambt. Maar anderdeels is het toch ook wedet een blijk van des Heeren barmhertigheid, dat Hij een dienaar zendt, Hij die door de gebrekkigste en meest ongeschikte middelen zijne macht verheerlijken kan.

Daarom zij op Hem als de Bron en Fontein aller gorden, het rustpunt en middelpunt aller dingen, het oog.

Vervolgens betoogde spreker, hoe de Heere als zoodanig zichzelf openbaart in het eerste vers des Bijbels. In den beginne schiep God hemel en aarde. Dat is: in den voorsprong aller dingen. Toen nog niets was van hemel of van aarde. Niets dan de Souvereine, Alge-noezame, Eenige en Drieëenige God. Vrij om te scheppen of niet te scheppen, vrij om te scheppen, zoals Hij schiep, of ook anders te scheppen; om te scheppen, toen Hij schiep, of ook om vroeger of later te scheppen. Ter-wijl de Algenoezame het niet noodig heeft om een object voor Zijne liefde te scheppen, is Hij de Almachtige om alles zoo te scheppen, als Hij in Zijnen Raad besloten heeft. Hoe heerlijk is in deze woorden: „in den beginne“ de souvereine majesteit Gods neergelegd. Hij „schiep“, dat is, de Heere riep door een enkel machtoord hemel en aarde in aanzijn. Hij schiep hemel en aarde niet elkander verbonden, den hemel tot Zijnen troon, de aarde tot Zijne voetbank.

De sonde in de schennis Zijner Majesteit, ongehoorzaamheid aan Zijn woord en heeft scheiding van hemel en aarde door den vloek ten gevolge.

Door het vleeschgeworden Woord, door hetwelk alle dingen gemaakt zijn, wordt aan de Majesteit van Gods gerechtigheid voldaan, het woord der belofte vervuld en aan het woord gehoorzaam en door Zijne lijdelijke en da-delijke gehoorzaamheid werkt Hij eene eeuwige gerechtigheid uit, waardoor voor Zijn volk hemel en aarde weer zijn verbonden. Het is de ware ladder Jacobs, die hemel en aarde ver-bindt. En nu laat Hij Zijn woord bedienen, opdat de souvereine Majesteit Gods door de werking des Heiligen Geestes aan den zondaar worde geopenbaard, opdat Christus als het Hoofd der nieuwe schepping, als de eeuwige gerechtigheid, als een algenoezame borg voor een nietshebbend zondaar zich openbare; op-dat voor den in Christus gevondene hemel en aarde weer vereenigd worde, waar hij in het licht des levens wandelt, hetwelk zich in hemel-

geindheid openbaart. Drieledig is dus de strek-king der bediening des Woords: 1. God op het hoogst te verheerlijken, den mensch op het diepst te vernederen; 2. een rijken Christus te prediken voor een nietshebbend zondaar; 3. aan te dringen op de practijk der Godzalig-heid. Met nadruk verzoekt spreker het gebed der gemeente voor deren moeilijken en gewichtigen arbeid. Bij het einde deser hoediende rede, volgden de aanspraken, in de eerste plaats tot den waardigen consulens, die deze kerk zoo menigmaal had gediend en wier strijd en worstelingen hij gedurende twee en een half jaar had medegemaakt, nadat de re-formatie ter hand was genomen volgens het ambt der geloovigen in 's Heeren naam en kracht. Daarop volgde een waardeerend woord aan den emeritus predikant Dr. A. van Schel-ven, die in zijne grijshoud nog vruchten draagt en menigmaal met opgewektheid in deze kerk het Woord en de Sacramenten had bediend. Vervolgens een woord van sympathie aan de deputaten der Christ. Geref. kerk. Inzonder-heid een woord van dank aan den Weleer heer Dr. Beuker voor zijne tegenwoordigheid. Mocht dit blijk van waardeering profetie zijn, dat B.B. van ééne belijdenis, die leven naar éénzelfde kerkorde, één liturgie gebruiken, één leven leven, éénen strijd strijden, één ge-bed bidden, en eerlang in één huis samen-wonen. Daarna vroeg ZWew. de medewerking van den raad der kerk, zoo van optieners als van diakenen.

De Heere stelde den dienaar tot een rijken zegen in deze kerk, tot opbouw van het lichaam van Christus. Dat nog velen overtuigd mochten worden van Gods kinderen, die nog in den weg van ongehoorzaamheid voortleven en goddeloosze banden kiezen boven het zachte yk van Christus is de bede van alle ware Sionisten.

J. DE JONGE, scriba.

De beschikbare ruimte noopt ons enige be-richten tot de volgende week te laten liggen.

Zending.

BIJ WOORDEN, DADEN.

Wanneer we de jaarboeken der vroegere Zending opslaan, dan blijkt duidelijk dat er niet alleen toen reeds Zendingen waren zijn gehouden die nu nog volkomen zouden kunnen dienen, maar ook dat men het niet bij woorden liet, maar dat zelfs de overheden opwekten tot ijver in het steunen van de zaak des Heeren.

Er bestaat een merkwaardig schrijven van koning Jacobus I van Engeland, waarin hij de aartsbisschoppen machtigt de leden der Engelsche kerk uit te noodigen tot hulp in de Zending en andere werken der liefde. De koning wijst er op hoeveel gedaan is om het Engelsch gebied in N-Amerika uit te breiden en het Evangelie te verspreiden onder de ongeloo-vigen, wat gelukkig voortgaat en hoop geeft voor de toekomst. De stichters der kolonie Virginia, zegt hij, zijn nu bezig kerken te stichten en scholen voor de kinderen der ruwe heidenen; en dat kost veel geld. Dus moeten de bisschoppen aan geestelijken en leken de plicht voor-houden om alle hulp en voortgang te geven aan zulk een goed werk, zoo ruim mogelijk. Er moet 4 maal in de 2 eerstvolgende jaren in elk kerspel een inzamelend worden ge-houden, en 't geld alleen voor 'taangewezen doel gebruikt. Dit is 't eerste officiële stuk van dien aard in Engeland. De inzamelend bracht f. 50,000 op, voor dien tijd niet weinig.

's Konings opvolger Karel I beval in zijn charter aan de kolonie Massachusetts in 1628, dat het volk uit Engeland 200 godsdienstig, vrede en geregeld zou bestuurd worden, dat hun goed leven en ordelijk gedrag de inlan-ders mocht winnen voor en leiden tot de kennis van en gehoorzaamheid aan den een-igen waren God en Zaligmaker des menschen-doms en tot het Christelijk geloof.

De Puriteinen ontwikkelden zeker niet minder zendingssijde dan de Staatskerkelijken. Dit bleek b. v. tijdens Cromwell. In 1646 begon John Eliot zijn arbeid onder de Roode India-nen in Nieuw-Engeland, die zoo groote uit-komsten had. Hij was de uitnemendste zende-ling, die Engeland sinds de Hervorming had en die meer dan iemand den zendingsegoet in En-geland en Noord-Amerika deed ontwakten. Te gelijkertijd begon Maykwet zijn werk onder de Indianen van Rhode-Island. Vijf geslachten door werkten de Maykwets tot in 't begin deser eeuw met groote opoffering en rijke vrucht. Anderen traden in 't zelfde spoor. In de kolonie New-Plymouth telde men in 1685 reeds 1500 bekeerde Indianen, kinderen er buiten gerekend.

In de 18de eeuw ging het evenzoo en telde men een groep van arbeiders, o. a. Edwards en als meest bekende David Brainerd, al mocht hij slechts vier jaar werkzaam zijn. Dat hij in in Engeland en in Amerika zoo grootten indruk maakte, was door zijn godzaligheid, algehele toewijding en de merkwaardige kracht die van hem uitging.

Het eerste zendingenootschap in Engeland werd — opmerkelijk! — opgericht onder Cromwell. Hij gaf in 1649 een machting tot stichting eener vereniging, die heeten zou: „Presidenten vereniging voor de uitbreiding des Evangelies in Nieuw-Engeland.“ In alle kerken des lands moest voor haar worden ingezameld. Onder de koningen werd dit stuk vernieuwd en als doel der vereniging aange-geven: „Niet alleen de uiterlijke welvaart en voorspoed der kolonien te zoeken, maar meer bijzonder het heil en de redding van de on-sterfelijke zielen der inwoners, en het verkond-igen van Christus' heerlijk Evangelie onder hen.“ De vereniging die slechts ruim f. 7000 per jaar inkomsten had, ondersteunde daarmede 12 tot 16 Engelsche en inlandsche zendel-ingen, die van 10 tot 30 p. st. elk verdienden; ook richtte zij scholen op, gaf boeken en steunde o. a. geldelijk Eliot's bijbelvertaling voor de Indianen.

De 19de eeuw toont ons op 't gebied der Zending stoute soms zeer wonderlijke plannen. In zijn „Verhandeling over den heiligen oor-log“ b. v. klaagt de beroemde wijgerer Baco (1633) dat „de Christelijke vorsten en mach-tigen in gebreke blijven het geloof door hun wapenen uit te breiden.“ Hij betoogt hoe een of andere Protestantische nederlijke orde (gelijk de oude kruisridders) e. a. veel dienst in dit opzicht kan bewijzen! Ongetwijfeld was dit denkbeeld meer politiek en Koomsch dan Christelijk en heeft de Engelsche wijgerer en staatsman verstandiger dingen geschreven.

Dan had voorzeker Cromwell, hoe vaak ook gemaakt en valsch beoordeeld, veel juistere he-grippen van den geest des Christendoms en de middelen om het te verbreiden. Hij toch vormde het plan een Raad te scheppen met

het bepaalde doel om het Protestantisme over heel de wereld staande te houden en te ver-spreiden. „Die raad,“ zoo lezen wij, „moet bestaan uit zeven raadsheeren en vier secre-tarissen van verschillende afdelingen (pro-vinciën) Deze waren:

1. Frankrijk, Zwitserland en de dalen van Piemont (die der Waldenzen);
2. De Paltz en andere Calvinistische landen;
3. Duitschland, het Noorden en Turkije;
4. De Oost- en de West-Indien.

De secretarissen zouden elk 6000 gulden per jaar ontvangen en met alle landen briefwaa-seling moesten houden om te weten hoe het met de godsdienstige aangelegenheden over heel de wereld stond, opdat elk goed plan door deze middelen mocht worden gesteund en be-vorderd. Zij zouden een fonds van 120000 's jaars te hunner beschikking hebben voor gewone behoeften, doch zoo noodig zou meer beschikbaar worden gesteld. Zij zouden zetelen in 't College te Chelsey.

Dit stoute plan, volkomen strookend met Cromwells karakter, is ten volle geloofwaardig; tot uitvoering kwam het niet; doch het bewijst hoe ver de gedachten gingen. Trouwens er was groote behoefte aan een krachtiger, wel geor-dende wijze van Christianisering in de kolonies en ter bereiking der verstrooide massa's.

De vroegere koninklijke patenten, die hier over handelden, bedoelden wel voorziening in de geestelijke behoeften van kolonisten en inboorlingen, maar feitelijk werd er weinig en dit nog onvolkomen gedaan.

De eenige kolonien die er naar streefden Christelijk te zijn en de heidenen te bekeeren, waren de Puriteinsche van Nieuw Engeland, hoe moeilijk 't hun ook vallen mocht. Nergens vond men zooveel bezielde Christenen en zoo vrome, ernstige en degelijke. Er werden wel ook door de Staatskerk geestelijken gezonden, hoewel niet genoeg, doch daar zij meestal Indianen, Slaven en kolonisten te verzorgen hadden, was de taak veel te groot voor hun bekwaamheid en ijver. Jegens hun eigen lands-heden ontbrak 't hun aan krachtige toewijding en de inlanders werden veracht en verwaar-loosd. Zij behoefden zelf opzicht en tucht en die ontbraken. Met hun gemeenten stonden zij niet op dien goeden voet als Presbyte-rianen en Congregationalisten. Dikwijls lagen ze overhoop met de gouverneurs en raden der kolonien. Ook was er geen geestelijke macht nabij om orde te stellen. Eerst in 1787 werd een koloniale bisschop benoemd. Heel de geestelijkheid van Amerika, Afrika en Azië stond onder de bisschop van Londen. Men begrijpt wat zulk een toezicht uitwerken kon!

HOOGENBIJK.

Buitenland.

Duitschland. Verloop der hofpredi-ker-crisis.

Ging er een jubel op in het kamp der Duit-sche liberalen, toen de hofpredikers Stöcker en Kögel aan den Duitschen keizer hun ont-slag vraagden en verkregen, die toen is niet weinig gedompt, nu Kitzinger tot superinten-dent en Dr. v. Hase tot plaatsvervanger van Dr. Kögel in de theologische examen-commissie is benoemd. Dr. Hase is de zoon van den bekenden geschiedschrijver Hase; de liberalis-ten hoopten, dat hij een geestverwant van zijn beroemden vader zou zijn, doch het blijkt uit eene verklaring, door Dr. v. Hase afgelegd, dat hij tot de rechtzinnigen te rekenen is. Bij de benoeming van Dr. v. Hase hadden de bladen van de Protestantenverein een juich-toon laten hooren, doch nu blijkt hen niet anders dan zwijgen en berusten over. Zij, die gehoopt hadden, dat na de z. g. hofprediker-crisis een nieuw tijdperk zou aanbreken, hebben zich zeer vergist. Het komt ons voor dat de Keizer met het ontslag geven van de hofpredikers Stöcker en Kögel heeft willen te kennen geven, dat hij met hun streven om het sumepiscopaat af te schaffen niet medegaat. Want nog altijd is de keizer van Duitschland, als koning van Pruisen sumepis-copos d. i. hoogste optiener van de Evange-lische landskerk. Vooral nadat de staatsbanden die de Roomsche kerk door de Meiweeten kneden gesprongen zijn, dank zij de volhar-dende oppositie in den Landdag door Dr. Windthorst gevoerd, is de begeerte levendig geworden om ook voor de Evangelische kerk meer zelfstandigheid te verkrijgen, waarvan vooral de afgevaardigde Von Hammerstein de tolk is geweest. Jammer maar dat men tegelij-k met de vraag naar meer vrijheid ook de vraag naar meer staatsgeld voor de kerk deed. Het is ons wel bekend dat naar verhouding de Roomsche kerk meer geld van den Staat ont-vangt dan de Evangelische, en daarom is het niet te verwonderen dat men op gelijkstelling aandringt; doch te betreuren is het dat men niet op gelijkstelling aandringt door het beginsel in toepassing te brengen, dat elke kerk in de kosten van haar eigen eeredienst zal voorzien.

Zeer te bejammeren achten wij het feit, dat de Duitse Keizer niet inziat, dat zijn epis-copaat voor de kerk des Heeren slechts hin-dertelijk zijn kan om hare roeping in deze eeuw tegenover zoovele sociale noodten te volbrin-gen. En dat hij er niet tegen opziet om per-sonen uit zijne omgeving te verwijderen, hoe ook onmisbaar geacht, wanneer zij niet zijne inzichten deelen, is gebleken in het aannemen van het ontslag van Von Bismarck. Geen won-dert dat hij er ook niet tegen opzag om een paar hofpredikers te laten gaan, die hem wel-licht wat te lastig waren. Het blijft echter voor ons nog de vraag, wat beter is een hiërarchie uitgeoefend door een vorst, of door eenige door de kerk bij trapsgewijze verkiezing goed door den Staat gesalarieerde superintenden-ten. Wanneer zal men in Duitschland eens leeren breken met het collegiaal kerkrecht?

Men heeft sinds eenigen tijd het plan opge-vat, om over te gaan tot het bouwen van een prachtige Domkerk te Berlijn. Doch het schijnt dat men alleen in de hoogere aristocratische kringen, die nog „positief“ genoemd kunnen worden, dien wensch koestert. Men wil weder door den landdag een besluit laten nemen om het benodigde kapitaal voor den trotschen bouw te geven. Evenwel er staat op de plaats waar men thans een nieuwe Domkerk bouwen wil een kerk, al is deze wat de bouwoude aangaat minder mooi. Nu komt het ons voor, dat de miljoenen, welke men uitgeven zal voor een prachtig kerkgebouw verkwest zijn, als men in aanmerking neemt, dat er buurten zijn, waarin meer dan 10,000 zielen wonen, waarin geen kerkgebouw gevonden wordt. Geen wonder, dat ernstig gezinde mannen daartegen opkomen. Bovendien staat het nog

te bezien of de landdag de noodige gelden beschikbaar stellen wil; zonder toestemming van de Roomsche leden van dat lichaam zal het niet gaan.

WINCKEL.

Door Kinderen.

Ik was blind; nu zie ik.

Een twintigtal jaren geleden kwam een pre-dikant met zijn echtgenoot te wonen in een kleine gemeente, dicht bij de zee kust.

De dominee en zijn vrouw wenschten na-tuurlijk gaarne al de leden der gemeente te kennen, waarom zij al spoedig het dor rond-gingen om nu den een, dan de ander eens toe-spreken, waarbij zij voor iedereen een vriend-lijk en opwekkend woord hadden.

Op zekeren regenachtigen namiddag besloten zij hun tijd te besteden met weder enige be-zoeken al te leggen. De domineesvrouw deed haar regennamantel om, en steunende op den arm van haar echtgenoot trotseerde zij moedig on-der de parapluie den sterken wind, schoon somt het zoute schuim der golven haar in het gelaat spatte.

De beide echtgenooten gingen een straat door en hielden stil voor een klein huisje, dat er niet zeer uitlokkend uitzag.

„Laat ons hier beginnen“ zeide de dominee tot zijn echtgenoot, terwijl hij aan de deur klopte.

Toen zij een oogenblik gewacht hadden werd de deur op een kiertje geopend, en zagen zij het gezicht van een man, die hen knorrig aanzag. Hij had wel een tamelijk knap gelaat, met grooten baard en knevel, maar de uitdrukking die in zijn oogen lag was trotsch en hardvochtig, terwijl zijn lippen nooit schenen te kunnen glimlachen.

„Wat wenscht gij?“ vroeg hij op ferschen toon.

„Mogen wij binnenkomen?“ vroeg mevrouw met een zachte, vriendelijke stem, en ofschoon de man haar niet bijzonder beleefd aanzag, sloeg hij het eenvoudig verzoek niet af, maar deed de deur juist zóó ver open dat zij beiden binnen konden komen. Hij bood hun echter geen stoel aan, maar nam zijn eigen zitplaats weder in en hervatte zijn arbeid, die uit schoen-lappen scheen te bestaan, terwijl hij zijn beide bezoekers midden in het vertrek staan liet.

De leeraar wachtte een oogenblik, terwijl hij nadacht, hoe hij met zijn norschen gastheer moest beginnen in gesprek te komen, toen hem de verdere moeite gespaard werd, door dat de man zich op heffigen toon tot hen wendde en herhaalde:

„Wat wenscht gij?“

„Wij kwamen u eens bezoeken en naar u zien“, antwoordde de dominee, terwijl hij een stoel nam, en die voor zijn echtgenoot bij de tafel plaatste.

„Nu, gij hebt mij gezien en kunt nu wel weder heengaan“, was het ruwe antwoord.

De leeraar deed alsof hij de onbeleefdheid niet opmerkte, doch ging vriendelijk voort:

„Ik ben de nieuwe predikant en kom met mijn vrouw. Wij zijn zeer verlangend om met allen kennis te maken, waaronder wij moeten verkeerden, en zoo zijn wij ook tot u ge-komen.“

De man zag hen beide aan en barstte toen in een spottend gelach uit.

„Ik ben geen vriend van preëkers en preekjes. Gij behoelt uw tijd niet te verspillen om met mij te spreken. Ik veronderstel dat gij wel zelf vernomen hebben wie ik ben.“

„Neen, volstrekt niet“, hernam de dominee vriendelijk. „Ik ken u zelfs niet bij naam.“

„Ik ben Jan de Groot en gij zult gauw ge-noeg wel zooveel van mij hooren, dat u de haren zullen te berge rijzen. Begin hier maar niet te preken. Ik waarschu u“ — vervolgde hij, terwijl hij zijn vinger dreigend opstak. „Wilt ge een stuk brood hebben, kom dan maar hier; maar als gij mij wenscht te bekeeren, ga dan maar weer spoedig vanwaar ge gekomen zijt.“

„Ik dank u“, zeide de predikant opstaande. „Als ik honger had zou ik uw brood niet ver-smaden, doch ik heb geen honger. Vergeet echter niet dat ik hier gekomen ben om uw vriend te worden, zoals ik geloof dat ge er een noodig hebt, en nu, vaarwel.“

Hij stond op en verliet met zijn